

hardtizmus nyomába a »kirakat-rendezők« iparszerűsége. Nem a kereskedelmi kirakatok derék arrangeurjeire gondolok, hanem azokra, akik a régi görögtüzes — tudatlanok reinhardtilag föltámadt színpadiparosainak unokái. Ezek a hangoskodók mindig a színpad kirakátában ülnek és »művészetük« abban áll, hogy tönkreteszik a színész egyéniségén túl az írókat is. Reinhardt ezt bizonyára nem akarta. Mint ahogy nem akarta Petőfi sem, hogy az ő ízes magyarságának a nyomába kontár »népieskedők« verjék föl a magyar rónák és ligetek hangulatos csöndjét. Petőfi zsenijének hagyatéki védőjéül egy Gyulai Pálnak kellett kiállania, hogy a gyom, a gaz végleg tönkre ne tegye a legnagyobb magyar lírikus gazdag vetését... Reinhardt után és nyomában szintén elkelt egy világtekintély, aki a színpad strébereit, — akik a színészetet is már szinte végromlásba vitték akarnokságukkal, — elűzné onnan, ahová nem valók. Reinhardt zsenije kétségkívül megérezte azt, amit a színpadon javítani kell és javítani lehet. Hogy itt-ott túlozta a dolgokat, hogy az idő túlléptette az ő cirkuszi Ödipusát a kétszáz statisztával (Budapest, 1911. szept. 19-én), és hogy ma már az egyszerre levegőbe emelkedő kétszáz dárda és négyszáz kar szánalmasan szegényes produkció a mozi határtalan tömeglehetőségeihez mérten: ez bizonyítja, hogy a reinhardtizmus veszélyes lejtőre vitte a színészetet, amikor nem látta előre a gépi és tömegtúltengést a verisztiko-naturalista irány túlzott térfoglalásában. Lehetetlen be nem látni, hogy a színészetnek a mese konzervatívizmusában és a nézők szuverén fantáziájában van a létgyökere. És mint ahogy nem szabad és nem lehet tangó és slow-fox-tempóban dajkadalt modernizálni, úgy a színészetet sem szabad a modernizmus és mindenáron való újtószellem prédájául és áldozatául odavetni. Mert a válságból nagyon könnyen végpusztulás lehet. Reinhardt Miksa működéséről különben még a következő adatokat lehet följegyezni, amely adatokat Franz Horch állított össze »Max Reinhardt játékindíjai, 1905—1930-ig« címmel írott könyvében, a kiváló és világhírű rendező huszonöt éves jubileuma alkalmából Berlinben. Leghíresebb rendezései voltak:

»Az éjjeli menedékhely«, a »Szentivánéji álom«, »Revolution im Krehwinkel«, a »Mirakel«, »Ödipus«, az »Ifjúság«, a »Talizmán«, továbbá bennünket, magyarokat érdeklőleg: Molnár Ferenc »Riviera« c. darabja, a budapesti Renaissanceban, azután az ugyancsak Molnártól való »Színház« és az »Olympia«, valamint a »Farsang«, Bródy Sándor »Tanítónő«-je, Lengyel Menyhért »Taifunk«-ja, Verő György »Brettlgräfin« itthon színre sem került műve és még egy sereg nagysikerű és az egész világra kiható színpadrendezési munkája, amelynek sikeréhez nemcsak a vén Európa, de az üzleti szellemű Amerika is évekig tapsolt. Végeredményében Reinhardt hatása nemcsak abban hasznos a színpadra vonatkozóan, hogy a díszletlehetőségekben, tömeg-életszerűségben, templomi hangulatokban, ünnepi játékokban a verizmószenszenzációit vitte bele az ódiasság vászonváraiba, a fölszerelésükben ásatag színpadokra, de a túlfeszített és már elpattant húrokkal hibáiban túlélve magát, azt bizonyította be, hogy a konzervatívizmus megbecsülése nélkül a színház inkább degenerálódik, mint fejlődik. A színpadnak tehát vissza kell térnie a maga eredeti rendeltetéséhez és nem a tömegeknek, nem a gépeknek, hanem az igazi színészegyenységeknek és az irodalomnak kell a vezérhegedűt játszania az illúzió, a színpad világában. Mindennek dacára meg kell haljannunk a nagy színpadi újtó, Reinhardt Miksa tudása, akaratereje, fantáziája és üzleti szervezőképessége előtt, amely túl mindazon, amit a színpadokon, templomokban, cirkuszokban, szabadteréseken, régi kastélyok gyertyavilágítású ódon termeiben stb. megbámultatott a színjátszás számláján, bebizonyította, hogy sem a színészet a mozinak, sem a mozigép a színpadnak sohasem lehet véglegesen és érdemileg a riválisa. Mint ahogy nem volt az soha a vásárok »panorámája« sem.

(Liptay Károly.)

Reischl J. Gáspár, budai »cs. kir. polgári« ácsmester volt. 1792-ben Kelemen László első magyar színigazgató ő tőle bérelte dunaparti fabódéját a hajóhíd budai oldalán, melyben valószínűleg 1783. ápr. 1-én tartottak első ízben színelőadást. Kelemen egy évre 200 Rh frtot